

111. Bijbelstudie over
A BRIFI GI DEN HEBREWSMA - DE HEBREEËNBRIEF
HA'IGERET AL-HA'IV'RIM
אל-העבריים

Deel 4: Hebreëen 11:24-26, 11:27-28, 12:16-17 en 13:9

Dit is het vierde en tevens laatste deel van deze studiereeks over de Hebreënbrieff, die ik geschreven heb naar aanleiding van diverse e-mails van bezoekers van mijn website uit België, Nederland en Zwitserland met kritische vragen over ogenschijnlijke tegenstrijdigheden in de Hebreënbrieff, die op het eerste gezicht de vervangingsleer ondersteunen. Al gauw werd het mij duidelijk, dat dit de basis zou vormen voor een reeks Bijbelstudies over dit onderwerp, omdat de Hebreënbrieff bij heel wat mensen toch wel wat vraagtekens oproept. De meeste teksten zal ik standaard uit de NBG-vertaling citeren, maar er voor de duidelijkheid ook andere vertalingen naastleggen.

Hebreëen 11:24-26

"Door het geloof heeft Moshe [Mozes], volwassen geworden, geweigerd door te gaan voor een zoon van Farao's dochter, maar hij heeft liever met het volk G'ds kwaad verdragen, dan tijdelijk van de zonde te genieten; en hij heeft de smaad van de Mashiach [Christus] groter rijkdom geacht dan de schatten van Egypte, want hij hield de blik gericht op de vergelding."

Surinaams: "Fu di Moshe [Moses] ben e bribi, meki di a kon bigi, a no ben wani fu sma si en leki wan manpikin fu a umapikin fu Farao. A ben feni en moro bun fu nyan pina nanga a pipel fu Gado, dan fu feni prisiri ini sondu fu wan syatu pisten. A ben e si a syen di a bo kisi fu Mashiach [Kristus] ede leki wan moro bigi gudu dan den gudu fu Egipte. Bika a ben hori en ai na tapu a paiman di ben mus kon."

Hindoestaans: "Moshe [Mosas] jab barka bhail tab biswás dwára na mángat raha rája ke náti ghat rahe. U na mángat raha thora din khát mauj me páp kare, baki Parmeswar ke játi sáthe dukh káte oke auro accha lagat raha. Egypte des ke sab dhan-daulat okar khát kuch na raha. Baki jab u Mashiach [Masih] ghat bejati karal gail, tab okar khát ek barka cij raha. U to jánat raha ki Parmeswar oke inám deiga."

Javaans: "Kaping sangané para sedulur, dipikir pengandelé nabi Moshe [Moses] déwé. Sakwisé diwasa dèkné ora gelem dianggep dadi putuné ratuné negara Egipte. Dèkné milih mèlu ngrasakké kangèlané umaté Gusti Elohim, tenimbang ngrasakké kepénak sangka tumindak sing ala, jalaran kuwi namung sedilut. Nabi Moshe milih nglakoni kangèlan kuwi, jalaran dèkné pretyaya marang prejanjiané Gusti Elohim marang Bapa Avraham [Abraham]. Lan prejanjian iki bisané keturutan liwat nabi Moshe lan liwat Gusti Yeshua haMashiach [Yésus Kristus] dongé Dèkné uga nglakoni kasangsaan. Kuwi sing marakké nabi Moses ora éman ninggal sak ènèngé kasugihan nang negara Egipte. Dèkné mikirké lan ngarep-arep nampa kasugihan sing sangka Gusti Elohim ing mbésuké."

Vraag: In de Elberfelder vertaling worden als Parallelteksten Exodus 2:11 en Mattheüs 5:12 aangehaald, maar die kan ik niet als zodanig herkennen. De eerste tekst zou moeten bewijzen dat Mozes niet als een zoon van Egypte wilde doorgaan en deze stelling wordt daarmee gemotiveerd dat hij tegen de onrechtvaardigheid ten opzichte van de Hebreëen ingreep. Maar betekende deze daad nu bij voorbaat, dat Mozes om deze reden zichzelf niet als Egyptenaar of als zoon van Farao's dochter beschouwde?

Antwoord: Ik ben van mening dat dit daadwerkelijk het geval was! Wij moeten hierbij namelijk in het oog houden, dat Moshe door zijn moeder Joods werd opgevoed, want volgens Exodus 2:10 verbleef hij nog gedurende zijn gehele kindertijd bij zijn biologische ouders: *"En toen het kind groot geworden was, bracht zij het naar de dochter van Farao; en hij werd door haar als zoon aangenomen, en zij noemde hem Mozes..."* - *Ma na baka di a pikin kon moro bigi, a mama teki en, a tyari en go baka gi a pikin fu Farao; èn a prinses teki en leki en eigi pikin, a kari en Moses..."* Dat wil dus zeggen, dat Moshe pas een zoon van Egypte werd, toen hij al groot was en zich naar alle waarschijnlijkheid welbewust was van zijn ware afkomst. Nergens staat dan ook geschreven dat hijzelf überhaupt ooit een zoon van Egypte wilde zijn, want als slavenkind wist hij maar al te goed hoe onmenselijk zijn eigen familie en zijn eigen volk door deze Egyptenaren werden behandeld. Inzoverre zou ik mij best kunnen voorstellen dat Moshe inderdaad niet als Egyptenaar of als zoon van de dochter van de Farao wilde doorgaan, want haar vader was immers degene die de hele slavernij en de Kindermoord, die ook Moshe moest raken, had bevolen.

Vraag: Hebreeën 11:25 is echter ook daarom nog interessant, omdat daar gezegd wordt, dat hij liever wilde delen in de smaad van Christus, dan te genieten van de geneugten van Egypte. Als "bewijs" voor deze verklaring haalt de Elberfelder vertaling ook een andere passage uit de Hebreeënbrief aan: *"Laten wij derhalve tot Hem uitgaan buiten de legerplaats en zijn smaad dragen."* (Hebreeën 13:13). Wat wordt daarmee bedoeld?

Antwoord: Daarmee wordt volgens mij Zijn kruisiging buiten de stadsmuren bedoeld.

Vraag: Om te verduidelijken dat het noodzakelijk was de legerplaats te verlaten, wordt er ook naar Exodus 33:7 gewezen: *"Mozes nu nam een tent en spande haar voor zich uit buiten de legerplaats, ver van de legerplaats, en noemde haar: tent der samenkomst. Ieder, die de HERE zocht, ging uit naar de tent der samenkomst, die buiten de legerplaats was."* - Toch wat heeft dit allemaal met Hebreeën 11:24-26 te maken? Ik kan het niet helemaal volgen!

Antwoord: De tent der samenkomst bevond zich buiten de legerplaats omdat de Eeuwige te heilig is om in de directe nabijheid van het zondige volk te verblijven. Dat was ook de reden waarom de Israëlieten op veilige afstand tot de berg Sinaï moesten blijven. Om contact met de Eeuwige te kunnen hebben moest Moshe de zondige legerplaats verlaten en om de zelfde reden moest het gehele volk Israël samen met hem het zondige Egypte verlaten. Zo wil Hebreeën 13:13 ons gelovigen universeel ertoe oproepen om ook ons eigen zondig Egypte te verlaten en in de woestijn van ons leven de ontmoeting met G'd te zoeken. Om deze reden heeft de in dit verband geciteerde bijbeltekst wel degelijk een diepere betekenis.

Vraag: Het tweede is dat met de beloning, en wat de Elberfelder vertaling hier als 'bewijs' aanhaalt, heeft volgens mij weinig te maken met het feit dat de beloning van de vervolgde profeten groot is. Welke beloning zou Mozes moeten krijgen voor zijn keuze dat hij niet als een Egyptenaar wilde zijn - wat echter uit de tekst van het OT niet aangetoond wordt? En dat hij liever de smaad van Christus als een grotere rijkdom achtte, wat voor een beloning zou hem dat opgeleverd hebben? Ik moet eerlijk zeggen, dat ik deze hele bewering vergezocht vind.

Antwoord: Wat deze beloning betreft wil ik ook op hoofdstuk 10 vers 35 wijzen, waar precies hetzelfde woord *μισθαποδοσιαν* *misthapodosian* gebruikt wordt, dat samengesteld is uit twee woorden: *μισθος* *mistos* [loon] en *αποδοσια* *apodosia* [teruggave]. In deze woordcombinatie wordt reeds aangeduid, dat de beloning inhoudt, dat men voor datgene dat men opgeeft, iets beters voor terug zal krijgen. Door zijn geloof kon Moshe deze beloning reeds zien, want zoals we in Hebreeën 11:1 al gelezen hebben is het geloof de zekerheid der dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen, die men niet ziet.

Vraag: Mozes groeide weliswaar op bij zijn moeder, maar alleen totdat hij "groot" geworden was. Verdere details worden in de Bijbel niet genoemd, maar is het niet aannemelijk, dat de dochter van de Farao hem daarna verder ging opvoeden?

Antwoord: Toen Moshe bij zijn moeder opgroeide werd hij niet alleen in de tradities, maar ook in het geloof van zijn volk opgevoed. Dat was in die tijd nog vanzelfsprekend. Alle tot dat tijdstip geopenbaarde beloftes van de Eeuwige met betrekking op Zijn volk Israël zullen hem daarom welbekend geweest zijn. Dat de dochter van de Farao hem daarna had opgevoed, veranderd niets aan dit feit. Zijn opleiding aan het hof van de Farao tot een militaire strateeg en regent kwam hem later echter als leider van zijn volk zeer ten goede.

Vraag: Toen hij later tot zijn broeders ging en hen bij hun slavenarbeid toekeek, was hij toen al volwassen? In Exodus 2:11 staat alleen, dat hij groot geworden was, maar niet hoe oud hij was.

Antwoord: In Handelingen 7:23 staat zijn leeftijd wel duidelijk vermeld: *"Toen hij nu de leeftijd van veertig jaar bereikt had, kwam het in zijn hart op, naar zijn broeders, de kinderen Israëls, om te zien."* **Surinaams:** *"Di a ben abi fotenti yari, a teki a besroiti fu go luku fa a ben e go nanga den brada fu en, den sma fu Israel."* **Hindoestaans:** *"Tab jab u cális baris ke raha, tab u mángis jáne ki okar Israel játi ke bhái log ke hál-cál kaise hai."* **Javaans:** *"Kadung wis nduwé umur patang puluh taun dèkné terus kepéngin niliki sedulur-seduluré, kuwi bangsa Israèl."* Dat het in zijn hart opkwam naar de kinderen Israëls om te zien, die hij als zijn broeders beschouwde, wil dus zeggen dat hij zich met zijn volk identificeerde. Dat hij zonder militaire escorte kwam dient als bewijs dat het hierbij niet ging om een officieel ambtsbezoek, maar om een privébezoek.

Vraag: Toch wat daarna gebeurde, was dat niet veeleer een spontaan gevolg geven aan het gevoel voor rechtvaardigheid van een jonge man, die getuige werd van onrechtvaardigheid en daartegen ingreep?

Antwoord: Slavernij was in het toenmalige Egypte heel normaal en mishandeling van slaven was aan de orde van de dag. Als zijn ingrijpen slechts gebaseerd zou zijn geweest op het rechtvaardigheidsgevoel van een jonge man, dan had Moshe dit dagelijks moeten doen en niet alleen op die ene bewuste dag. Bovendien was hij met veertig jaar sowieso geen jonge man meer. Zijn exacte leeftijd zal aan Stephanus en zijn toehoorders in de Hoge Raad wel vanuit de mondelinge Tora bekend geweest zijn, want geen van de Farizeeën en schriftgeleerden en niet eens de hogepriester hebben hem hierin tegengesproken.

Vraag: Dat het daarbij uitliep op doodslag, was toch zeker niet zijn bedoeling toen hij ingreep?

Antwoord: Het was wel degelijk zijn bedoeling, want in שמות Sh'mot [Exodus] 2:12 staat heel duidelijk geschreven: *"Hij keek naar alle kanten, en toen hij zag, dat er niemand was, sloeg hij de Egyptenaar dood en verborg hem in het zand."* (NBG-vertaling). Nog nadrukkelijker wordt in Het Boek naar voren gebracht dat Moshe de moord met voorbedachten rade heeft gepleegd: *"Hij overtuigde zich eerst ervan dat er niemand in de buurt was, sloeg toen de Egyptenaar dood en begroef het lijk onder het zand."* Voordat Moshe de Egyptenaar dood sloeg, heeft hij zich er eerst van overtuigd, dat er geen getuigen aanwezig waren. Moshe ben denki, den Egipti-suma no sa kon sabi dati; bikasi di a ben luku lontu, a no ben si wan tra suma de dape, waaruit men kan concluderen, dat het zeer wel zijn bedoeling was om de Egyptenaar te doden. Als prins had hij hem toch ook simpelweg op grond van zijn gezag kunnen verbieden de Israëliet te slaan.

Vraag: Maar wat leverde dit hem op? Kreeg hij daarvoor een beloning? Niet eens zijn eigen mensen keurden dit goed, laat staan de Egyptenaren. Van een beloning voor zijn hulp aan de onderdrukte Hebreëen kan hier dus geen sprake zijn. Deed hij het derhalve niet toch veelmeer omdat hij de ongerechtigheid zag en niet zozeer omwille van een g'ddelijke beloning?

Antwoord: De beloning heeft helemaal geen betrekking op het doodslaan van de Egyptenaar, maar op het feit, dat Moshe van zijn verdere leven als prins aan het hof van de Farao vol luxe en overvloed over de rug van de slaven afzag en ervoor koos zijn volk te helpen.

Vraag: Mijn vraag of Mozes een beloning verwacht heeft voor zijn besluit om niet langer een Egyptenaar te willen zijn en er liever voor koos om zich met Israël te laten pijnigen, kan ik slechts beantwoorden met dat ik dit niet in de Bijbel terug kan vinden. Het allerminst kan hier van een beloning gesproken worden: noch dat hij zoiets verwacht zou hebben, noch dat hij die

beloning ooit ontvangen zou hebben. Dus wat heeft Mozes werkelijk verwacht van dit besluit? Als ik Exodus 2:13-14 nader bekijk, verwachtte Mozes waarschijnlijk, dat men hem als rechter zou erkennen of als iemand, die zich zou inzetten om hun recht te verschaffen, hetgeen dus ook weer aan het rechter zijn gelijk staat.

Antwoord: In de genoemde Bijbeltekst staat nergens, dat Moshe verwacht zou hebben, dat men hem als rechter of overste zou erkennen. Daar staat slechts dat een overigens zeer ondankbare volksgenoot hem honend gevraagd heeft wie hem tot overste en rechter over hen heeft aangesteld. Op deze vraag gaf Moshe wijselijk geen antwoord.

Vraag: Wel, het tegenovergestelde heeft hij gekregen!! Door zijn eigen volk afgewezen en door de Farao opgejaagd als moordenaar, moest hij dus het land ontvluchten - iets wat ik meer als een straf zou omschrijven dan als beloning. Van een beloning kan dus niet worden gesproken!

Antwoord: Op het eerste gezicht is dit allemaal helaas wel waar, maar als we het verdere verloop van zijn leven in ogenschijn nemen, dan komen wij toch wel tot een andere conclusie. De beloning kreeg hij daadwerkelijk, want Moshe was 120 jaar oud, toen hij stief; zijn oog was niet verduisterd en zijn kracht was niet geweken. Zoals Moshe, die de Eeuwige gekend heeft van aangezicht tot aangezicht, is er in Israël geen profeet meer opgestaan; getuige al de tekenen en wonderen, die de Eeuwige hem heeft opgedragen te doen in het land Egypte aan Farao, aan al zijn hovelingen en aan zijn gehele land, en getuige al het machtsbetoon en al de schrikwekkende, grote daden, die Moshe ten aanschouwen van geheel Israël gewrocht heeft. (יְבָרֵךְ D'varim [Deuteronomium] 34:7 en 10-12).

Hebreëen 11:27-28

"Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, zonder de toorn des konings te duchten. Want hij bleef standvastig, als ziende de Onzienlijke. Door het geloof heeft hij het Pascha gehouden en het bloed doen aanbrengen, opdat de verderver hun eerstgeborenen niet zou aanraken."

Surinaams: "Fu di a ben e bribi, meki a libi Egipte sondro fu frede a atibron fu a kownu. A ben e tan hori doro neleki a ben e si Gado di libisma no man si. Fu di a ben e bribi, meki a nyan a paska. A srefi bribi meki tak' a nat'nati a doro nanga brudu fu meki a wan di ben mus kon kiri den fosiwan di gebore, no kiri den di fu Israel."

Hindoestaans: "U biswás dwára Egipte des chorke cal gail. U rája ke na derát raha, baki ápan biswás kaske pakarke kháli uppar Wála ke tákat raha, cáhe u na dekha hai. U biswás karke Pásan ke tiwhár manáis. U din u sab kamári ke ás-pás bhera ke bacca ke khun lagwái deis jeme maut ke pari Israel játi log ke pahila betwan ke kuch na kare."

Javaans: "Jalaran nabi Moshe [Moses] pretyaya marang tembungé Gusti Elohim dèkné lunga sangka negara Egipte, ora jalaran dèkné wedi karo ratuné, ora, nanging jalaran kaya-kaya dèkné weruh Gusti Elohim sing ora kétok, mulané nabi Moses mantep terus enggoné pretyaya. Para sedulur, kepriyé wiwitané riyaya Paskah? Apa ora jalaran nabi Moshe pretyaya marang tembungé Gusti Elohim? Mulané dèkné ngomong karo wong Israèl kongkon nglèlèti lawangé omah karo getihé wedus. Kuwi kanggo ngalang-alangi Mulékaté Pati, supaya ora matèni anak-anaké bangsa Israèl lanang sing mbarep."

Vraag: Heeft dit "Verlaten van Egypte" betrekking op het tijdstip waarop Mozes het land moest verlaten vanwege de moord op de Egyptenaar of op het tijdstip waarop hij met het gehele volk Israël uit Egypte vertrok?

Antwoord: Natuurlijk heeft dit vers betrekking op de uittocht van het volk, want in Exodus 2:14 en 15 staat nadrukkelijk vermeld, dat Moshe wel degelijk bang was voor de woede van de Farao en daarom uit Egypte wegvluchtte. Ten eerste omdat hij met zijn daad openlijk partij getrokken had voor zijn eigen volk en daarmee afzag van een verdere leven als prins aan het hof van de koning, ten tweede omdat hij een Egyptenaar vermoord had, waarop de doodstraf

stond en ten derde omdat hij op dat tijdstip nog niet kon volharden alsof hij de Onzienlijke kon zien, want hij heeft Hem immers pas later, na zijn vlucht, persoonlijk leren kennen. In tegenstelling daartoe was hij bij de uittocht van zijn volk helemaal niet bang voor de Farao, want hij wist dat de Eeuwige hem terzijde stond.

Vraag: Wat hier echter niet helemaal schijnt te kloppen, is de volgorde van de verzen 27 en 28 van Hebreëen 11. Kijk, in vers 27 staat: *"Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, zonder de toorn des konings te duchten. Want hij bleef standvastig, als ziende de Onzienlijke"* en dan in vers 28: *"Door het geloof heeft hij het Pascha gehouden en het bloed doen aanbrengen, opdat de verdere hun eerstgeborenen niet zou aanraken."* Het zou eigenlijk andersom moeten zijn: eerst kwam dat van vers 28, dat met het Pascha de eerstgeborenen door het bloed aan de deurposten werden gespaard, en daarna pas dat van vers 27, dat Mozes met zijn volk Egypte had verlaten zonder bang te zijn voor de Farao!!! Hoezo is hier alles door elkaar gegooid?

Antwoord: Niet altijd wordt in de Bijbel een chronologische volgorde gehandhaafd, ook niet in de TeNaCH, maar veeleer een volgorde naar belangrijkheid. Een bekend voorbeeld is het Johannesevangelie, dat zich in de volgorde van de gebeurtenissen wezenlijk van de overige evangeliën onderscheidt, maar daardoor niet minder betrouwbaar is...

Vraag: Is het onze vertaling, of had de schrijver van de Hebreënbrief helemaal geen bijbelse bron ter beschikking en schreef hij meer vanuit het geheugen?

Antwoord: Nee, het ligt niet aan onze vertaling, want alle vertalingen stemmen hierin overeen, en ook in de grondtekst staat het zo. Dat de schrijver van de Hebreënbrief helemaal geen bijbelse bron ter beschikking gehad zou hebben is onmogelijk want hij was een gelovige Jood die welbekend was met de tempeldienst en de offerrituelen en zodoende de Schriften goed bestudeerd moet hebben. Dat hij misschien wel vanuit het geheugen schreef zou voor een Jood wel geen probleem zijn, want zowel door de wekelijkse lezing van de Parasha in de synagoge alsook door de jaarlijkse lezing van de Pesach Hagada bij de Seiderviering kent iedere Jood alle details met betrekking tot de uittocht uit Egypte uit het hoofd. Geen enkele Jood zou zich in de volgorde van de gebeurtenissen kunnen vergissen en om deze reden moet de schrijver van de Hebreënbrief dit hier welbewust gedaan hebben. Van Joodse zijde werd de volgorde van deze beide verzen ook nooit aangevochten.

Vraag: Deze gedachte kwam bij mij reeds bij het lezen van Hebreëen 2:6, waarin gezegd wordt: *"Maar, iemand heeft ergens betuigd, zeggende: Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, of des mensen zoon, dat Gij naar hem omziet?"* Interessant is in deze tekst, dat de schrijver van de Hebreënbrief dit citaat op de Messias betreft, terwijl de oorspronkelijke tekst echter de aardse mensenzoon, dus de mens aanspreekt. Zodoende schijnt de auteur van de Hebreënbrief dus toch wel meer uit het hoofd geschreven te hebben dan op grond van een bijbelse referentie. Dat dit "iemand" en "ergens" in Job of in de Psalmen staat, dat had hij toch wel duidelijker kunnen aangeven dan met het vage "iemand" en "ergens"...

Antwoord: De schrijver van de Hebreënbrief ging er vanzelfsprekend van uit, dat de Joodse lezers wisten, dat het hierbij gaat om een citaat uit תהלים Tehilim [Psalmen] 8:5-7 en om deze reden zijn de inleidende woorden dan ook van retorische aard zoals het doorgaans gebruikelijk was in de geschriften van de oude rabbijnen. Ook in de Talmud, de Shulchan Aruch en andere boeken van de Joodse geleerden worden vaak Torateksten geciteerd zonder expliciet het hoofdstuk of het vers te vermelden omdat men ervan uitgaat, dat deze aan de lezers reeds bekend zijn.

Hebreëen 12:16-17

"Laat niemand een hoereerder zijn, of onverschillig als Esau, die voor een spijs zijn eerstgeboorterecht verkocht. Want gij weet, dat hij later, toen hij toch de zegen wilde erven, afgewezen werd, want toen vond hij geen plaats voor berouw, hoewel hij het onder tranen zocht."

Surinaams: *"No wan sma mus gi ensrefi abra na takru lostu. No wan sma mus de leki Esau di no ben e span nanga Gado, ma a seri a leti di a ben abi leki fosi pikin gi wan enkri preti nyanyan. Bika un sabi tak' bakaten di a ben kon suku a blesi, a no kisi en. A no ben man kenki san a ben du moro, awinsi a ben begi en tata nanga watra-ai."*

Hindoestaans: *"Tulog me se koi ke na cáhi chachundar rahe ke. Aur koi ke be-gam na rahe ke cáhi jaise Esau. U kháli ek paleti kháik khátin pahila beta ke hak bec deis. Tulog jáne hai ki bád me jab u mángis ápan hak aur ásir-bát páwe, tab na páis. Aur cáhe u rowat raha, tabbo oke mauka na milal pastái ke."*

Javaans: *"Pada sing ati-ati tenan uga, aja sampèk ènèng sedulur sing laku bédang. Aja sampèk ènèng sedulur sing ora nduwé isin kaya Esau, sing ngeboti pangan sak piring, ngedol prejanjiané wong tuwané, yakuwi prejanjian berkah marang dèkné sing dadi anak sing mbarep. Kowé ngerti nèk ing tembé-mburiné Esau kepéngin nduwèni berkahé prejanjian kuwi menèh, nanging senajan enggoné nyuwun dilabuhi tangisan, meksa dèkné ora bisa nampa berkahé menèh, awit apa sing dilakoni karo dèkné ora kenèng diwalik menèh."*

Vraag: Zocht Esau de vergeving?

Antwoord: Nee, hij zocht niet de vergeving, want over vergeving wordt hier helemaal niet gesproken. Het woord vergeving staat noch in de grondtekst, noch in welke vertaling ook. Wat hij zocht was de zegen!

Vraag: Kwam Esau tot inzicht? In de Groot Nieuws Bijbel staat namelijk, dat hij eigenlijk tot inkeer kwam, maar de kans ertoe niet meer kreeg en volgens de Nieuwe Bijbelvertaling wilde hij het toch wel goed maken. Ook in de NBG-vertaling staat, dat hij het berouw onder tranen zocht.

Antwoord: Niet alleen de NBG-vertaling, maar ook de Statenvertaling interpreteren in vers 17 het Griekse woord μετανοιας metanoias ten onrechte met "berouw", en de Groot Nieuws Bijbel met "inkeer", omdat daarmee de indruk gewekt word, dat Esav tot inkeer gekomen zou zijn dat hij gezondigd heeft. Dat is hier echter niet het geval, want Esav betoonde met zijn tranen geen berouw voor zijn onverschillige levenswandel, maar probeerde met zijn smeken slechts zijn vader Yitzchaq tot andere gedachten te brengen om hem alsnog de zegen te geven. Het Griekse woord μετανοιας metanoias heeft dus geen betrekking op de houding van Esav, maar op die van zijn vader en heeft dus niets met bekering, berouw of inkeer te maken, maar heeft veeleer de betekenis van "ommekeer" of "verandering van gedachten". De Willibrordvertaling geeft dit precies op de juiste wijze aan, want daar staat: *"Hij zag geen kans zijn vader tot andere gedachten te brengen, hoewel hij het onder luid gewezen probeerde."* Ook 'Het Boek' heeft in dit opzicht de spijker op de kop geslagen, want daarin lezen wij: *"Toen hij die rechten terug wilde hebben, was het te laat; het hielp niets dat hij huilde van spijt. Houd daar rekening mee."*

Vraag: Deze tranen, die Esau vergoot, waren dus geen tranen van berouw?

Antwoord: Nee, het waren tranen van teleurstelling dat hij de zegen niet alsnog kreeg.

Vraag: Laten we even de rest van het verhaal van Esau nader onderzoeken om te kijken of daar echt een verandering heeft plaatsgevonden. Waarvan had hij berouw moeten hebben? Dat hij zijn eerstgeboorterecht voor een lizengerecht heeft verkocht? Of waren het tranen, dat hij nu de gevolgen van zijn onbedachte daad voor ogen zag? Zocht Esau echt een kans om het goed te maken? Toonde hij echt berouw? Deze tranen dus, waarover hier gesproken wordt, waren dat tranen van berouw of veelmeer tranen van bitterheid tegenover zijn broer Jakob? Deze zocht hij toch later te doden?

Antwoord: Het waren inderdaad tranen van bitterheid en zeer zeker niet tranen van berouw, want van berouw voor zijn onverschilligheid ten opzichte van heilige zaken wordt hier helemaal niet gesproken. Laten we daarom even in בראשית B'reshit [Genesis] 25:29-34 kijken wat hier precies aan vooraf ging: *"Eens had Ya'aqov [Jakob] een gerecht gekookt, en Esav [Esau] kwam vermoeid van het veld. Toen zeide Esav tot Ya'aqov: Laat mij toch slokken van dat rode, dat*

rode daar, want ik ben moe. Daarom gaf men hem de naam Edom. Maar Ya'aqov zeide: Verkoop mij dan eerst uw eerstgeboorterecht. En Esav zeide: Zie, ik ga toch sterven; waartoe dient mij dan het eerstgeboorterecht? Daarop zeide Ya'aqov: Zweer mij eerst. En hij zwoer hem. Zo verkocht hij aan Ya'aqov zijn eerstgeboorterecht. Toen gaf Ya'aqov aan Esav brood en het linzengerecht; hij at en dronk, stond op en ging heen. Zo verachtte Esau het eerstgeboorterecht." **Surinaams:** "We wan dei di Ya'aqov [Yakob] ben sidon hori wan nyanyan, a ben de wan sortu pikin peisi, en brada Esav [Esau] komoto na honti, a ben weri, èn di a si a nyanyan na ini patu, a kon lostu en, a taki gi Ya'aqov: Kon meki mi tesi a redi nyanyan fu yu, bikasi angri de kiri mi fu tru, mi dede fu angri! Ya'aqov taki: Ya, efi yu wani kenki nanga mi, yu kan nyan. Yu sabi? Yu na mi gran brada; we meki wi kenki; teki a grani fu yu, seri gi mi, fu mi tron na fosiwan, èn yu tron bakawan! (Bikasi na owru-ten alaten a gran brada ben de edeman fu en famiri, èn te den brada nanga den sisa ben prati den tata gudu, dan en ben kisi moro furu leki den trawan; dati ben de wan fasi wèt.) We di Ya'aqov taki so nanga en brada, Esav taki: A tru, di wi mama ben meki wi, na mi fosi ben gebore, ma san dati kan yepi mi, bika leki mi de, mi angri te fu dede. Ya'aqov taki: We sweri gi mi wanten! En Esav sweri gi en, a teki en grani, seri gi en pikin brada Ya'aqov, a taki, en no sa suku dati moro. Na baka Ya'aqov teki den peisi nanga wan pisi brede, a meki en brada nyan, èn dan Esav opo, a gowe. We na so Ezav kon lasi a grani fu en, fu di a ben luku dati, leki wan soso-sani." **Hindoestaans:** "Ek din Esav [Esau] maidán me se sikár khelke thakal ghare áil. Tab jab u dekhis ki Ya'aqov [Yákov] ek rakam ke lál dhál ke khána pakáwe hai, tab u bolis: Hamme bahut bhukh lagal hai aur ham thakal báti. U lalkwa me ke kuch hamme háli se de khái ke. Aisane usab oke Edomo boláwe lagal. Tab u bolis: Tu pahila betwa báte, tu hamme ápan paidáis ke hak bec de, tab ham toke deb. Tab u bolis: Are, dekh, ham to mar jábe. Accha, tu lei sake hai. Tab u bolis: Pahile tu kasam kha. Aur Esav aisane karis. Tab u oke khána kuch bret sanghe deis. Tab Esav khái pike cal gail. Aisane u dekháis ki ose paidáis ke hak se kuch kám na hai." Zijn motivatie om het eerstgeboorterecht voor een bordje eten te verkopen dat hij eigenlijk zelf ook had kunnen klaarmaken (hij kwam immers net van de jacht terug), bracht hij treffend onder woorden toen hij tegen Ya'aqov zei: "Wat heb je aan een eerstgeboorterecht als je omvalt van de honger? Daar kun je ook niet van eten. Je mag het hebben." (בראשית B'reshit [Genesis] 25:32, Het Boek). En alsof dat nog niet erg genoeg was ging hij dat ook nog zweren! Met deze houding liet hij volgens vers 34 duidelijk zijn minachting van het eerstgeboorterecht zien. Om deze reden wordt Esau in Hebreëen 12:16 niet alleen een onverschillige genoemd, zoals o.a. in de NBG-vertaling, maar overeenkomstig de voor mensen gebruikte betekenis van het Griekse woord βεβήλος bebélos in sommige vertalingen, waaronder de Statenvertaling, zelfs een onheilige!

Hebreëen 13:9

"Laat u niet medeslepen door allerlei vreemde leringen; want het is goed, dat het hart zijn vastheid vindt in genade en niet in spijzen: wie het hierin zochten, hebben er geen baat bij gevonden."

Surinaams: "No meki sma drai yu prakseri nanga ala sortu tra leri di un no sabi. A moro bun fu teki krakti ini a bun-ati fu Gado, dan ini den wèt di e leri san wi kan nyan noso san wi no kan nyan. Den sma di ben suku en ini san den e nyan no feni yepi."

Hindoestaans: "Jab koi dusar dusar rakam sikháwe hai, tab okar sanghat na karihe. Jab hamlog mángila ki hamlogke biswás barhe, tab hamlogke na cáhi nem se rahe ke khána pina ke bise me. Je aise karat raha, oke to kuch faida na bhail. Baki dil bhar se biswás kare khátin hamlogke Parmeswar ke bhalái jaruri hai."

Javaans: "Mulané para sedulur, diéling piwulangé para penuntun sing wis pada mati kuwi lan aja sampèk kowé nggatèkké marang piwulang sing ora-ora, sing namung marakké kowé ninggal dalané Gusti. Awaké déwé bisa ketampa Gusti Elohim jalaran Dèkné ngétokké kabetyikané lan kawelasané marang awaké déwé, ora jalaran awaké déwé ora mangan iki apa ora mangan kaé. Wujuté wong-wong sing pada temen netepi pematán-permatán bab sing ora éntuk dipangan kuwi ya ora nampa bati apa-apa."

Vraag: Waarvoor gaf G'd via Mozes de spijswetten, als er geen baat bij gevonden zou worden?

Antwoord: Wie zegt dan, dat met de spijsen waarvan hier gesproken wordt, de spijswetten bedoeld zouden zijn, die G'd via Moshe gegeven heeft? Dat staat hier toch helemaal niet. Ja, het klopt wel dat de meeste Bijbelcommentatoren dit inderdaad suggereren, helaas, maar een steekhoudend bewijs voor deze stelling kunnen zij uit de grondtekst helemaal niet aantonen. Ook hebben sommige vertalers de zelfde fout gemaakt om automatisch ervan uit te gaan, dat daarmee de bijbelse spijswetten bedoeld zouden zijn en zo staat bijvoorbeeld in de Groot Nieuws Bijbel: *"Laat u niet op een zijspoor brengen door allerlei vreemde theorieën. Terecht steunen wij op G'ds genade, en niet op spijswetten. Wie daarnaar hebben geleefd, hebben er geen baat bij gevonden!"* of in Het Boek: *"Laat u daarom niet meeslepen door allerlei vreemde ideeën. Voor onze geestelijke kracht zijn wij alleen afhankelijk van de genade van G'd en niet van allerlei regels voor eten en drinken; want de mensen die op regels vertrouwen, hebben er niets aan gehad."* In deze twee Nederlandse vertalingen wordt evenals in de nieuwe Surinaamse vertaling heel direct en onverbloemd gesproken van spijswetten ofwel regels voor eten en drinken, terwijl er in de grondtekst slechts sprake is van βρωμασιν bromasin [spijsen] en niet van wetten of regels met betrekking op spijsen, laat staan drinken. Daarom wordt ook in de NBG-vertaling en in de nieuwe Nederlandse bijbelvertaling slechts gesproken over spijsen. In de oude Surinaamse vertaling staat: *"...dati no kon nanga nyanyansani; bikasi sosani no ben yepi den suma, disi ben abi wroko nanga dati."* Dat betekent derhalve, dat de schrijver van de Hebreënbrieff in dit vers helemaal niet de bijbelse spijswetten afkeurt, die ons immers door de Eeuwige zelf zijn opgedragen, maar bepaalde rituele spijsen die hun oorsprong vinden in allerlei vreemde dwaalleren, die niet met G'ds wil overeenkomen. De mozaïsche wetten kunnen daarmee beslist niet bedoeld zijn omdat Moshe deze immers rechtstreeks van G'd ontvangen heeft en de Joodse lezers van de Hebreënbrieff welbekend waren en derhalve onmogelijk als "vreemde leringen" aangeduid kunnen worden. Wij moeten met betrekking hierop daarom eerder denken aan gnostische c.q. kabbalistische leringen waarvoor ook Sha'ul [Paulus] reeds nadrukkelijk heeft gewaarschuwd: *"Dit getuigenis is waar. Daarom, weerleg hen kortweg, opdat zij gezond mogen zijn in het geloof, en niet het oor lenen aan Joodse verdichtsels en geboden van mensen, die zich van de waarheid afkeren."* (Titus 1,13-14, NBG-vertaling). Ter vergelijking: *"Ze moeten zich niet bezighouden met Joodse mythen en met voorschriften van mensen die de waarheid de rug toekeren."* (Groot Nieuws Bijbel). **Surinaams:** *"En dati a taki reti. Fu dat ede yu mu krasí den tranga, meki den kon gesontu na ini bribi. Fu den no mu yere na den soso lautori fu den Dyu èn na den gebod fu libisuma, disi de puru suma na ini a waarheid."* (Oude vertaling). *"A man di taki a sani disi, no lei. Dat' meki sondro draidrai yu mus poti den tapu den presi, fu den kan hori densrefi na a tru bribi. Dan den no o gi yesi na den anansitori fu den Dyu, nanga den leri fu sma di drai den baka gi a tru leri."* (Nieuwe vertaling). **Hindoestaans:** *"I sac bát hai. Ohi se toke cáhi huwa ke masihi logan ke khub dáte ke jeme ulog Yeshua me accha se biswás kare. Usabke na cáhi Israel ke nakli khissa sune ke, aur bhi na insán ke bát par dhián lagáwe ke jaun Parmeswar ke saccái na hai."* **Javaans:** *"Wong sing ngomong ngono kuwi pantyèn bener banget. Mulané, wong-wong kuwi kudu mbok welèkké sing tenanan, supaya bisa pretyaya marang pitutur sing bener. Dadiné ora pada nggatèkké marang dongèngan-dongèngan gawéané wong Ju lan ora pada nurut pematán-pematán gawéané manungsa sing pada nampik pitutur sing bener."* Let op: met de "Joodse mythen" waar Sha'ul [Paulus] ons hier tegen waarschuwt, is niet de Tora bedoeld, maar de Kabbala!

Vraag: In de herziene Elberfelder vertaling worden bij Hebreëen 13:9 drie tekstverwijzingen met betrekking tot de spijswetten opgenoemd. a Efeziërs 4:14: *"Dan zijn wij niet meer onmondig, op en neder, heen en weder geslingerd onder invloed van allerlei wind van leer, door het valse spel der mensen, in hun sluwheid, die tot dwaling verleidt."* b Hebreëen 9:10: *"Daar zij met hun spijsen en dranken en onderscheiden wassingens slechts bepalingen voor het vlees zijn, opgelegd tot de tijd van het herstel."* en c 1 Korinthiërs 8:8: *"Nu zal wat wij eten, ons niet bij G'd brengen; eten wij niet, wij zijn er niet minder om; eten wij wel, wij zijn er niet meer om."* Als ik deze bewijsteksten nader bekijk, dan valt mij op dat ze allemaal één gemeenschappelijke factor hebben: Paulus als auteur. Afgezien daarvan worden de spijswetten hier door Paulus toch niet echt als slecht neergezet, of wel?

Antwoord: Dat Paulus de auteur is mag toch wel geen probleem zijn? Sha'ul, die zich als gelovige Jood en Farizeeër altijd nauwgezet aan de spijswetten hield, heeft deze nooit en te nimmer als slecht neergezet! Geen enkele apostel heeft dit ooit gedaan! Niet één van deze drie 'bewijsteksten' heeft betrekking op de bijbelse spijswetten, niet in a, waar over valse leringen gesproken wordt, waarmee sluwe dwaalleraars ons op een verkeerd pad willen brengen; noch in b, waarin de specifieke voorschriften voor de nazireeërs (Numeri 6:3) en de dienstdoende priesters (Leviticus 10:9) bedoeld zijn; en evenmin in c, waarin het eten van offervlees en de grenzen der vrijheid van de gelovigen behandeld worden.

Vraag: Zet hij de spijswetten niet veelmeer als ongeschikt neer voor het doel om zich daarmee de behoudenis zelf te bewerken?

Antwoord: Nee, want daarvoor waren zij ook nooit bedoeld, maar slechts omwille van de reinheid van ons lichaam, dat immers een tempel is van de Heilige Geest (1 Korinthiërs 6:19) en daarom niet door onrein voedsel verontreinigd en dus ontheiligd mag worden. De Eeuwige eist van ons dat wij rein en heilig moeten zijn zoals Hijzelf het is. Ik ben ervan overtuigd dat dit het hoofddoel van de spijswetten is, want als afsluiting van zijn opsomming van de reine en onreine dieren zegt de Eeuwige tot Moshe: *"Maakt uzelf niet verfoeilijk door enig wemelend gedierte en verontreinigt u daardoor niet, zodat gij daardoor onrein wordt. Want Ik ben de Eeuwige, uw G'd; heiligt u en weest heilig, want Ik ben heilig; verontreinigt uzelf niet door allerlei wemelend gedierte dat op de grond krioelt. Want Ik ben de Eeuwige, die u uit het land Egypte heb doen trekken, om u tot een G'd te zijn; weest heilig, want Ik ben heilig. Dit is de wet aangaande het vee, het gevogelte en elk levend wezen dat krioelt in het water, en elk wezen dat op de grond wemelt, om scheiding te maken tussen het onreine en het reine, tussen de dieren die gegeten mogen worden, en de dieren die niet gegeten mogen worden."* (ויקרא) Vayiq'ra [Leviticus] 11:43-47). G'd veranderd nooit! Wat destijds in Zijn ogen onrein was dat is vandaag de dag echt niet rein!

Vraag: Toch hiertegen sprak hij zich reeds in de Romeinenbrief uit, waarin hij duidelijk maakt, dat het houden van de geboden de gelovigen niet in de hemel brengt. In zoverre is dat met de spijzen mij wel duidelijk; maar Paulus heeft het hier in Hebreeën 13:9 ook over vreemde leringen, die meer gevolg geven aan de overleveringen en derhalve gebaseerd zijn op allerlei toevoegingen die met de Bijbel niets gemeen hebben. Moesten deze dwaalleren, door mensen verzonnen, de gelovigen soms ertoe verleiden te denken dat zij er door het houden daarvan enig baat zouden verkrijgen? Is dat misschien de "baat", waar de auteur van de Hebreeënbrief van zegt, dat die niet gevonden zal worden?

Antwoord: Juist dat heb ik reeds hierboven in het voorgaande nader uitgelegd.

Vraag: Toch moet ik op dit punt aangekomen opnieuw vragen, waarvoor G'd Zijn volk Israëel toen deze geboden gaf? De spijswetten zijn niet te vergelijken met geboden zoals o.a. de besnijdenis, hadden dus niets ritueels (zoals de onderdompeling) en ook niets met het toebehoren tot het Joodse volk te maken. Waarvoor gaf G'd dus deze geboden? Als ik met name bij de landdieren naar zekere kenmerken kijk, dan vallen mij daarbij twee dingen op: ten eerste zijn alle reine dieren vegetariërs en ten tweede herkauwers. Dat laat mij een zekere kwaliteit zien, wat het dier vreet en hoe het dat verteert. Wilde G'd door deze geboden Zijn volk soms voor minderwaardig voedsel behoeden?

Antwoord: G'd weet precies wat het beste voor ons is en Hij meent het slechts goed met ons.

Vraag: En hoe zit het dan met Marcus 7:19, waar staat: *"Omdat het niet in zijn hart komt, maar in de buik, en er te zijner plaatse uitgaat? En zo verklaarde Hij alle spijzen rein. (reinigende alle spijzen; volgens sommige handschriften: in de beerput die alle spijzen reinigt)."*? Ik heb even in de Griekse concordantie gekeken en daar iets interessants gevonden (als commentar van de evangelist wel te verstaan [Metzger, pag. 81]): *"Daarmee verklaarde Hij alle spijzen rein" c.q. "Zo verklaarde Jezus dus al het voedsel rein."* (GNB; volgens een alternatieve uitleg: [vrij] waarbij (op deze wijze) alle spijzen gereinigt worden). Hierbij is op te merken, dat schijnbaar de schrijvende evangelist - dus Marcus - dit "commentar" als interpretatie van de uitspraak van

Jezus maakte. Met andere woorden: de auteur van dit evangelie geeft een uitleg!” Wat moet ik hiervan denken?

Antwoord: In principe zou het geen enkel probleem moeten zijn dat Marcus een commentaar als interpretatie op de uitspraak van Yeshua gemaakt zou hebben, alleen moet het ons daarbij wel eerst duidelijk zijn wat hij daarmee bedoeld heeft. In elk geval heeft hij gegarandeerd niet datgene bedoeld, wat in het commentaar van Metzger wordt beweerd, namelijk dat Yeshua verklaard zou hebben dat voor G'd alle spijzen rein zouden zijn, want dat klopt helemaal niet. Maar als wij de ware betekenis van deze wel zeer bekende uitspraak willen weten en begrijpen, dan zouden we toch wel eerst het hele gedeelte moeten lezen vanaf vers 1 en niet alleen dit ene zinnetje. Bovendien is het een latere toevoeging en helemaal niet afkomstig van Marcus. Als Yeshua de spijswetten daadwerkelijk voor nietig verklaard zou hebben, dan hadden ze Hem beslist ter plekke gestenigd! Dat is echter niet gebeurd. Zoals gezegd gaat het om een latere toevoeging die niet in de grondtekst staat en zelfs niet eens in alle vertalingen. Ook niet in Suriname. Kijk maar zelf: in de nieuwe Surinaamse vertaling zien we deze foutieve toevoeging wel staan en in de oude vertaling niet. Laten we met de nieuwe vertaling beginnen. Daar staat Marcus 7:19 als volgt: *“Bika nyanyan no e saka go ini wan sma ati, ma a e go ini en bere, èn a e kmopo baka pe a mus kmopo. Na so Yesus sori den tak' ala nyanyan bun fu nyan.”* En in de oude vertaling: *“Bikasi dati no de go na ini en ati, ma na ini en bere; èn na baka a de komopo baka na a srefi pasi, pe ala tra sani, di a ben nyan, de komopo tu.”* In de Nederlandse vertalingen is het net zo. Zo staat er in de Statenvertaling bijvoorbeeld helemaal niet dat Yeshua alle spijzen voor rein verklaard zou hebben, hetgeen in de NBG-vertaling, de Leidse vertaling en de Nieuwe Bijbelvertaling helaas wel beweerd wordt. In de Statenvertaling is vers 19 op de volgende wijze vertaald: *“Want het gaat niet in zijn hart, maar in den buik, en gaat in de heerlijkheid uit, reinigende al de spijzen.”* Ook in de Palmvertaling lezen wij: *“Want het komt niet in het hart, maar in de buik, en gaat in het heimelijke uit, al de spijzen reinigende.”* In de Luthervertaling missen eveneens de latere toevoeging. Ook daar staat: *“Want het gaat niet in zijn hart, maar in den buik, en gaat uit door den natuurlijke weg, die alle spijs reinigt.”* Dat betekent dus, dat het reinigen van de spijzen volgens de grondtekst geen betrekking op Yeshua heeft, maar op de natuurlijke weg, in de heerlijkheid, en dat is volgens mij toch echt wel een groot verschil. Maar stel, dat Yeshua daadwerkelijk verklaard zou hebben, dat deze spijzen rein zouden zijn, dan zou dit hoe dan ook sowieso slechts van toepassing zijn voor de spijzen die op dat moment op tafel stonden opgediend en niet universeel voor alle spijzen van alle landen en van alle tijden. Of dacht u nu echt, dat Yeshua verklaard zou hebben, dat voor G'd ook de gevilde slangen en honden waar de Chinezen gek op zijn rein zouden zijn ter consumptie of de vette maden die een lekkernij zijn voor de Indianen in het Amazonegebied? Nee, natuurlijk niet! Deze hele discussie ging immers slechts over het eetgedrag van Zijn Joodse Talmidim [discipelen] en niet over de tafelmanieren van wildzwijn etende Galliërs. Het probleem is echter hierbij, dat deze spijzen die in Marcus 7:19 op tafel stonden helemaal niet rein verklaard hoefden te worden, want ze waren al rein omdat Joden sowieso alleen maar kosjer eten. Dus wat wordt hiermee dus echt bedoeld? Uit de verzen 2 t/m 5 blijkt, dat de Farizeeën en schriftgeleerden de discipelen bekritiseerden dat zij het brood met ritueel ongewassen handen aten en daarmee de overleveringen der ouden overtraden. Yeshua beschuldigde hen in reactie hierop van huichelarij omdat zij zo krampachtig vasthielden aan de voorschriften van hun rabbijnen terwijl zij G'ds geboden wel stelselmatig overtraden en in zekere opzicht zelfs verwierpen. De hele discussie ging derhalve helemaal niet om de onreinheid door het eten van onreine spijzen maar om een vermeende onreinheid door het eten met ritueel ongewassen handen. In de paralleltekst מתייהו Matityahu [Mattheüs] 15:1-20 komt dat juist heel duidelijk naar voren, vooral in vers 20: *“Dat zijn de dingen, die een mens onrein maken, maar het eten met ongewassen handen maakt een mens niet onrein.”*

Vraag: Toch zit ik nog steeds met de vraag, waarvoor G'd aan Zijn volk de spijswetten gegeven heeft, als deze achteraf door G'ds Zoon, dus door Jezus, opgeheven werden – of was het hier toch wel de evangelist Marcus, die deze geboden heeft opgeheven?

Antwoord: Zoals gezegd: niemand heeft G'ds spijswetten ooit opgeheven, ook Yeshua niet en zoals ik zojuist heb aangetoond ook Marcus niet! Zij zijn nog steeds van toepassing voor alle gelovigen, niet alleen voor de Joden!

Vraag: Onrein voedsel maakt toch zondig? Of wat zou anders de bedoeling van deze geboden geweest zijn...???

Antwoord: Natuurlijk maakt onrein voedsel zondig, of beter gezegd: men zondigt als men onrein voedsel eet! Het was en is de bedoeling van de spijswetten om het zondigen te beletten.

Conclusie: Alle behandelde citaten uit de Hebreeënbrief zijn volledig in overeenstemming met G'ds Woord en zijn op geen enkele wijze in tegenspraak met de Tora. Ik hoop derhalve, dat alle desbetreffende vragen hun antwoord in deze studiereeks gevonden hebben. Ik wens alle lezers veel zegen en wijsheid toe voor het verdere bestuderen van de Heilige Geschriften. Moge het Woord G'ds u allen de gelegenheid bieden, met het reine bronwater van de g'ddelijke openbaring de dorst van uw ziel naar waarheid te lessen. Moge de Eeuwige door Zijn Geest, de Ruach haQodesh, die in de Heilige Geschriften werkzaam is, u allen de ogen openen voor het juiste begrip en uw harten bewegen tot oprechte gewilligheid, Zijn Woord te volgen. Ik wil deze bijbelstudiereeks daarom afsluiten met de wijze woorden uit 2 Timotheüs 3:16-17 in de vertaling van Het Boek: *"Al de Boeken zijn door inspiratie van G'd geschreven en zijn nuttig om ons de waarheid te leren en ons te wijzen op wat er aan ons leven en geloof nog mankeert; ze zetten ons leven op orde en helpen ons in te zien wat juist en goed is. Zo maakt G'd ons klaar, opdat Hij ons voor alle goed werk kan gebruiken."* **Surinaams:** *"Na Gado srefi ben meki sma skrifi ala sani san de ini a Santa Buku. Den sani disi bun fu gi leri, fu sori pe un fowtu, fu meki un kon bun, èn fu leri un fu libi wan bun fasi. Tapu a fasi disi a sma di e dini Gado sa de klar'klari fu kan du ibri bun wroko."* **Hindoestaans:** *"Parmeswar ápan pustak likhwáis hai aur ekar har ek bát kámil hai sikháwe, samjháwe, ulta soc-bicár badale aur sudháre khátin, jeme Parmeswar ke biswási logan pura howe aur tayár rahe har ek rakam bhala kám kare ke."* **Javaans:** *"Tembung-tembung isiné pituturé Gusti Elohim kuwi kabèh metuné sangka pikirané Gusti Elohim déwé. Mulané tembung-tembung kuwi kabèh kenèng dienggo mulangi bab sing bener, kenèng dienggo mbenerké piwulang sing klèru, kenèng dienggo mbenerké klakuan sing ora apik lan uga kenèng dienggo mblajari nindakké urip sing nurut karepé Gusti Elohim. Dadiné wong sing nyambutgawé kanggo Gusti Elohim bisa nduwèni kapinteran ngerjani penggawéan apa waé sing dikarepké karo Dèkné."* Amen!

Werner Stauder